

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA

PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

“DELİ KIZIN ÖYKÜSÜ”

Danışman Öğretmen: Şule Kaynar

Öğrencinin Adı: Benan

Öğrencinin Soyadı: Yıldırım

Öğrencinin Numarası: 11290083

Ödevin Sözcük Sayısı: 3503

Araştırma Sorusu: Araştırma Sorusu: Latife Tekin'in “Sevgili Arsız Ölüm” adlı yapıtında geleneksel yapının, odak figürün var oluş sorunu üzerindeki etkileri hangi yönleri ile ele alınmıştır?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı, Türkçe A dersi Türk Dili ve Edebiyatı alanında ele alınan bu tezde, Latife Tekin'in "Sevgili Arsız Ölüm" adlı romanında geleneksel yapının odak figürün var oluş sorunu üzerindeki etkileri, neden ve sonuçlarıyla incelenmiştir. Bu doğrultuda verilen odak figürün var olamaması ve odak figürün var olma çabası karşılığında yola çıkılarak, odak figürün var oluş sürecindeki acılı çarpınışlarına ve topluma yabancılaşmasına bir pencere açılmıştır. İki bölümden oluşan tezin birinci bölümünde odak figürün var olamaması sürecinde toplumsal yapı ve batıl inanç alt başlıkları verilirken, ikinci bölümde odak figürün var olma çabası doğaya ve edebiyata sığınmış alt başlıkları üzerinden incelenmiştir. Tezin sonucunda odak figürün var oluş sürecinde, yaşadığı sancılı dönemin, farklı bir düşünse yapısına sahip olmasından dolayı toplum tarafından ötekileştirilmesinin, düşüncelerinden olabildiğince ödün vermemeye çalışırken bulunduğu geleneksel yapının baskısıyla mücadele etmek zorunda kalmasının etkili olduğu gözlemlenmiştir.

(134)

İÇİNDEKİLER

Öz

1.Giris.....	4
2.Odak Figürün Var Olamaması	
2.1 Toplumsal Yapı.....	6
2.2 Batıl İnançlar.....	9
3.Odak Figürün Var Olma Çabası	
3.1 Doğaya Sığınış.....	12
3.2 Şiirlere Sığınış.....	15
4.Sonuç.....	18
5.Kaynakça.....	20

1.GİRİŞ

Birey toplumu oluşturan en küçük yapı taşı olarak her şeyden önce kendini var etmek ile yükümlüdür. Kişinin kendini var etme süreci boyunca içinde bulunduğu uzam, bu uzamın kültürü, gelişmişlik düzeyi ve yaşadığı çeşitli olaylar önemli rol oynar. Bireyin içinde bulunduğu topluma ayak uyduramaması yada toplum içinde kendi kimliğiyle yer edinmemesi sonucunda birey topluma yabancılaşırken, kendini var etme çabası ile kaçış baş gösterir. Bu noktada “birey sorunsalı” üzerinden anlatılmak istenen, bireyin var olma çabasına içinde bulunduğu uzamın etkisi ve bireyin kendini ifade etmek için sığınma arayışına girmesidir.

Latife Tekin’in “Sevgili Arsız Ölüm” adlı yapıtında, toplumsal yapının bireyin var olma süreci üzerindeki etkisi odak figür, Dirmit üzerinden işlenmektedir. Bu var olamama ve var olma çabasındaki süreci, odak figür üzerinden yansıtan yapıtta, içinde bulunduğu toplumdaki dolaylı, düşünce ve duygularını özgürce yansıtamayan, var olma çabası sürekli baltalanan bireylerin var oluş sürecindeki acılı çarpınışlarına bir pencere açılır. Bu süreç boyunca cehalet, toplumsal yapı, yalnızlık, kendini ifade edememe gibi olgular irdelenmiş, Dirmit’in sürekli arayış, canlı ve cansız varlıklara sığınma istediği halinde oluşu onun “var olma”, “duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilme” isteğinin bir yansıması olarak sunulmuştur. Bu tez çalışmasında da, yapıtta, geleneksel yapının odak figürün var olma süreci üzerindeki etki ve sonuçları incelenmiştir. Yapılan incelemede, odak figürün, içinde bulunduğu toplumun koşulları ve baskıları içerisinde nasıl var olma çabası gösterdiği konu alınmış, yapıtta bu süreç odak figürün iç dünyasının sığındığı varlıklar üzerinden incelenmesi ile aktarılmıştır.

Tezin birinci bölümünde odak figürünün var olamamasında içinde bulunduğu uzam, çevresindeki toplumsal yapı ve batıl inançların etkisi gözlemlenmiştir. Dirmit'in daha annesinin karnında iken, Cinci Memet tarafından yapıştırılan "cinli" damgası, onu Alacüvek köyünde başlayan hayatından şehir uzamına kadar olumsuz yönde etkilemiştir, aynı zamanda içinde bulunduğu toplumdaki insanlardan daha meraklı, arayış içinde, sorgulayan ve farklı bir ideolojik yapıda olması onun toplum içinde soyutlanmasına, ötekileştirilmesine ve sürekli olarak duygu ve düşüncelerinin baskılanmasına sebep olmuştur. Daha doğmadan "cinli" sıfatı ile bütünleştirilmesi, yaptığı her hareketin "cinli" olması ile bağdaştırılmasına, toplumun düşünce biçiminin dışına çıkan her davranışında da cezalandırılıp aşağılanması ile sonuçlanmıştır. Odak figürün var olma çabası etrafındaki insanların gelenek ve görenekleri, cahillikleri ve batıl inançları doğrultusunda sürekli bastırılmış ve böylelikle Dirmit kendini var edebilmek için yaşadığı baskılardan kaçıp farklı varlıklara sığınmıştır.

Tezin ikinci bölümünde de odak figürün kendini var etme çabasının onu nasıl canlı ve cansız varlıklara sığınmaya, duygu ve düşüncelerini onlar ile paylaşmaya, doğa ile bütünleşip kendini içinde bulunduğu toplumsal yapı ve insanlardan soyutlamasına sebebiyet verdiği incelenmiştir. Doğa ve cansız varlıklar odak figürün, kendisine "cinli" sıfatı yapıştırılmadan düşüncelerini özgürce paylaşabildiği, derdini açabildiği, sorgulayan, meraklı ve içinde bulunduğu toplumdaki insanlardan farklı olan düşünce yapısını yansıtabildiği bir dayanak noktası olmuştur. Kendisini aile ortamında var edemeyen birey, var olmak için doğaya sığınma, edebiyata sığınma ve cansız varlıklar ile konuşmak gibi farklı yollara başvurmuştur.

2. Odak Figürün Var Olamaması

Birey kendini var edebildiği sürece mutlu ve özgürdür. “Sevgili Arsız Ölüm” adlı yapıtta da küçük bir kız çocuğu olan Dirmit figürünün karşılaştığı en büyük sorun var olamamaktır. Kendi düşünce ve duygularını özgürce ifade edememe, davranışlarının kısıtlanması ve yasaklanması, kendini geliştirmek istediği alanlarda çevresi tarafından baskılanıp ortamdaki dışlanması Dirmit figürünün gelişim ve kişiliğinin oturma sürecini ciddi derecede etkilemiştir. Var olma sürecini en çok etkileyen etkenler Dirmit’in içinde bulunduğu Alacüvek köyü, toplumsal yapısı ve günlük hayatta sürekli karşısına çıkarılan batıl inançlardır.

2.1 Toplumsal Yapı

Yapıtta odak figür Dirmit’in kendini var edememesindeki ana nedenlerden birisi de içerisinde bulunduğu toplumsal yapıdır.

Alacüvek Köyü’nde, batıl inançlar, âdet ve görenekler uzam ile bütünleşmiş kavramlardır. Toplumsal yapı, hikayelerden ve inançlardan beslenen, masallar, meseller, cinler, periler ve düşler üzerine yoğunlaşan köylü halktan oluşur. Dirmit’in babası olan Huvat bir gün köye Atiye adında şehrili bir kadınla gelir. Köylü kadınlar al yanaklı, açık başlı, ak tenli bir kadın görünce büsbütün yargırlar. Köyde baş gösteren birtakım tersliklerin hep onun uğursuzluğu yüzünden yaşandığını düşünürler.

“Böylece, üç koyunun art arda şişip ölmelerinin nedeni açığa çıktı. Çifte sarı yumurtlayan tavuğun yumurtayı kesmesi, Huvat’ın anasının tahtalından düşmesi, hepsinin başı bu cinli ve uğursuz kadındı. Önce boğup bir yana bırakmayı düşündüler. Ama cininden

çekindiler.”(Tekin, s.9)

Alacüvekliler, inançla hurafeyi iç içe yaşayan, farklı durumlar karşısında ortak bir bilinçle hareket eden ama bu davranışlarının anlamını sorgulamayan bazen de çocuksu özelliklere sahip, cahil bir grup yapısı içerisinde resmedilir. Birçok durum karşısında ortak davranış sergileyen Alacüvekliler, az gelişmiş birer erişkin görünümündedirler. Bu insanlar, karar aşamalarında bilgi kaynaklarını hurafelerden alan ortak inançlarıyla ilgili herhangi bir tereddüt yaşamazlar. Peri kızını ortaklaşa kovarlar, onu ininde birlikte yakarlar, Huvat'ın köye getirdiği yenilikler karşısında ortak tepki verirler.

Atiye Dirmit'e hamileyken, yaşadığı hamilelikten kaynaklanan bir takım fiziksel rahatsızlıklara Alacüvek halkı cehaletlerinden dolayı anlam veremez ve doğacak çocukta bir gariplik olacağını öne sürüp çocuğun “cini” olup olmadığını anlamak için Cinci Memet'i çağırma kararı verirler. Cinci Memet tarafından “cinli” sıfatına tabi tutulması, yapıtta Dirmit figürü için en belirleyici olay ve dönüm noktalarından biridir. Dirmit figürünün gelecekte karşılaşılabileceği bir çok sorunun aslında ön gösterimidir ve bireyin var oluş sürecinde yaşayacağı sorunların temelinde “cinli” sıfatı yatar.

“Cinci Memet giderken ‘Doğacak çocuk eksik doğmazsa, başına gelmedik kalmayacak, a – ha,’ diyerek hamur tahtasına bir çentik attı. Atiye o günden sonra, karnında gittikçe büyüyen, kımıldanıp duran bir korku taşıdı.” (Tekin, s.14)

Daha doğmadan, köylü halk tarafından “cinli” sıfatı yakıştırılan Dirmit, ilerleyen hayatı boyunca sürekli bu sıfat ile hitap edilir ve yaşayacağı var oluş sıkıntısının temelinde “cinli” olarak anılması yatar. Küçüklüğünden beri hayal gücünün genişliği, duygusallığı ve

duyarlılığıyla diğer çocuklardan ayrılan, köylü halktan farklı olan davranışları, düşünce yapısı ve meraklı tavırları sürekli onun “cinli” olmasına yorulur, köy halkı içinde dışlanması, ötekileştirilmesi ve sürekli olarak düşüncelerinin, davranışlarının ve merakının baskılanmasına sebep olur.

“Atiyenin küçük kızı Dirmit’i lanetlediler. Ve zaten Cinci Memet’in de bu kıza adlı adınca çentik atıp, işaret koyduğunu bahane ederek Atiye’ye ‘Ya kızını eve kapatır, bir direğe bağlarsın, ya da alıp bu köyden gidersin.’ diye baskına geldiler.” (Tekin, s.61)

Ergenlik dönemi her bireyin hayatının belli bölümünde geçirdiği, kişinin karakter gelişimi, kişilik oluşumu ve bireyin kendini var etme sürecindeki en önemli dönemlerden biridir, bireyin ergenlik döneminde yaşadığı sorun veya sıkıntılar hayatı boyunca etkisini gösterebilir. Dirmit figürünün de ergenliğe girmesi ile hayatı daha da değişir ve Atiye’nin baskıları daha da belirgin bir hale gelir. İçinde bulunduğu muhafazakar toplum yapısından dolayı, zaten “cinli” olduğu düşünüldüğü için yeterince baskılanan Dirmit, ergenliğe girmesi ile birlikte daha da kontrol altında tutunulmaya çalışılır. Aile bireylerinden ziyade sorgulayan, meraklı ve öğrenmeye açık karakter yapısı ergenliğe girmesi ile birlikte daha da törpülenmeye çalışılır.

“Dirmit annesinin söylediklerini ağzı bir karış açık, hayretle dinledi. ‘Niye kız?’ diye korkuyla inledi. Atiye genç kızların soru sormasının ayıp olduğunu söyledi. Genç kızların fazla konuşmasının iyi sayılmadığını, bacaklarını uzatıp oturmalarının ayıp olduğunu söyledi.” (Tekin, s.134)

2.2 Batıl İnançlar

“Sevgili Arsız Ölüm” adlı yapıtta, toplumsal yapı, adet ve göreneklerin yanı sıra batıl inançlar da odak figür Dirmit’in var oluş sorununda büyük rol oynar. Alacüvek uzamında köy halkı tarafından kültürlerinin zenginleştirici bir ürünü olarak görülen batıl inançlar, aile şehre göç ettikten sonra yaşadıkları manevi yoksullaşmadan dolayı daha da etkin hale gelir. Çevresi ve aile bireyleri tarafından Dirmit’in çoğu hareket ve davranışının “cin”ine yorulup, davranışlarının kısıtlanmasının yanı sıra, bu davranışları düzeltmek ve dizginlemek için batıl inançlara başvurulur.

Özellikle Alacüvek Köyü’nden şehre göç edildiği zaman ailenin gerek maddi gerek manevi anlamda yaşadığı kayıplar, onları özlerine, gelenek görenek ve batıl inançlarına daha da bağımlı hale getirir. “Kısmeti bağlanmak” ve “kısmeti kapanmak” ifadelerinin sürekli olarak tekrar edilmesi ailenin şehir ortamına uyum sağlayamaması ve yoksullaşmasından kaynaklanmaktadır. Huvat’ın ve Halit’in işsiz kalmasının, Seyit’in yaşadığı sakatlıklar ve hastalıklardan dolayı sürekli çalışmaya ara vermesinin ve Dirmit’in şehir uzamında daha da belirginleşen, ailesine göre aykırı davranışlarının sebebinin evdeki “uğursuzluk” olduğu düşünülür ve çözüm yolu olarak batıl inançlara sığınılır.

“Atiye, kısmetleri bağlanmasın diye, uğursuzluk saydığından çocuklarının ellerini bacaklarını arasına alıp oturmalarını yasakladı. Evde ne kadar düğüm atılmış şey varsa hepsini tek tek çözdü. İşi, oturarak su içmenin, helada fazla durmanın, geç yatıp geç kalkmanın kısmetlerini kapadığını söyleyecek kadar ileri götürdü.” (Tekin, s.81)

Aktaş ailesinin köyden kente göçü sonrasında ergenlik dönemine giren Dirmiş, bu uzamda da “cin”inin yanı sıra ergenlik dönemi ile de var oluş sorunu yaşar. Köyde kendisine takılan “cinli” sıfatı dolayısıyla yeterince baskılanıp kısıtlanan Dirmiş, bireyin gelişimi ve var oluş sürecinde önemli rol oynayan ergenlik döneminde de aynı baskı ve kısıtlanma ile karşı karşıyadır. Ergenliğe girmesi ile birlikte zaten meraklı, sorgulayan ve olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurmaya eğilimli Dirmiş figürü, bu yolculukta kendi vücudundaki değişiklikleri keşfetmeye ve anlamlandırmaya çalışır. Annesi Atiye tarafından ise bu merak ve keşif süreci hoş karşılanmaz, kızından şüphe duymasına, soğumasına, onu kısıtlayıp baskılamasına ve Dirmiş’in bu davranışlarını ayıp ve uygunsuz bulmasından dolayı da batıl inançlar ile kızını düzeltmeye çalışmasına sebep olur.

“Banyoda, bir, yüzüne baktıysa; bir, sağını solunu inceledi. Orasını burasını elledi. Elledikçe meraklandı. Kollarına, bacaklarına, yüzüne bir şey olup olmadığına baktı. Atiye ikide bir kızının banyoya kapanmasından huylandı. Uzak bir evde Dirmiş’e kurşun döktürdü. Sonra elinden tutup camilere götürdü. Kimi camide Dirmiş’e çeşme açtırdı, kimi camide abdest aldırdı.” (Tekin, s.135)

Şehre göç edilmesinin ardından, Atiye kızının davranışlarını kınadığını ve taktir etmediğini belli etmek için çeşitli yollara başvurur. Yeri gelir sabır çeker, yeri gelir Cinci Memet’in attığı çentiğe söver, en sonunda da “parmağını ıslatıp duvara çalar”. Bir süre sonra parmak ıslatıp duvara işaret koymak aile bireylerinin sıkça yaptığı bir hareket haline gelir, ne zaman Dirmiş ailesinin hoşuna gitmeyen bir davranışta bulunsa, bir parmak ıslatılır, ve bu aile yapısına aykırı davranışları yüzünden Dirmiş’in başına gelebileceği düşünülen bir olay öngörülerek duvara bir işaret bırakılır. Kitaplara ilgi göstermesi, radyo ile çok vakit geçirmesi, şiirler yazması, bir kız çocuğu olarak akıllı laflar etmesi, düşler kurması, sevgisi,

ve şefkati anlaşılamaz, anlaşılamayınca da kabullenilemez ve cezalandırılır. Evin duvarları “Aha şuraya yazıyorum” denilip sık sık duvarlara bırakılan parmak izleri ile dolar. Duvar parmak izleri ile doldukça Dirmit, ailesinin akşam perdeleri kapamasının sebebinin duvardaki parmak izlerinden dolayı olduğu düşünür. Duvara atılan her parmak izi, Dirmit’in içini soldurur, saçlarını yoldurur, benliğinden koparır ve var oluş sürecinde köstek olur.

“Atiye o tepinirken eline tespahi aldı, ‘Var canım bu kızda bir şey!’ diye Dirmit’e bir işaret koydu. Parmağını ıslatıp duvara çaldı. Dirmit duvardaki izlere bakıp saçlarını eline aldı. Yoluk yoluk etti. Tel tel Atiye’nin önüne attı.” (Tekin, s.165)

Yapıtın sonlarına doğru Atiye Azrail’e daha fazla “kafa tutamaz”. Yapıt boyunca çocuklarını kendisinin ölümü ile tehdit edip korkutan, sürekli olarak gözü açık gitmek istemediğini vurgulayan Atiye, bir gün gerçekten de hastalanıp, yatağa düşer. Son zamanlarını Azrail’e, o öldüğü zaman çocuklarına ne olacağını sorarak geçirir, etrafındakilere nasihatler verip, son arzularını bildirir ve gözlerini bir daha açmamak üzere kapatır. Atiye’nin ölümünün Dirmit’in üzerindeki etkisi babası Huvat tarafından normal karşılanmaz. Dirmit’e göre annesi öbür dünyanın altını üstüne getirip, zebanilere kafa tutuyordur. Bu Dirmit’in acısını ifade etme şeklidir çünkü annesini güçlü bir birey olarak hatırlamak ister ve ona göre resmeder. Oysaki Huvat, kızının Dirmit’in annesinin ölümüne hayal gücü ile yaklaşmasını cinine yorar, acısını ifade etme şeklini bile yadırgayarak “duvara parmak çalar”.

“Annesinin öte dünyanın altını üstüne getirdiğini evdekilere söyledi. Huvat onun annesinin ruhunun ardından aklını uçuracağına dair bir yeminle parmağını ıslatıp duvara çaldı. Dirmit dişlerini sıkıp hırsla duvardaki ıslaklığa baktı.” (Tekin, s.240)

3. Odak Figürün Var Olma Çabası

Yapıt boyunca, Dirmit figürünün karşılaştığı en büyük sorun var olamamaktır. Kendi düşünce ve duygularını özgürce ifade edememe, davranışlarının kısıtlanması, kendisini geliştirmek istediği alanlarda çevresi tarafından dışlanması bireyin kendini var etme sürecini engeller. İçinde bulunduğu topluma ayak uyduramama, kendi kimliği ile toplumda yer edinememe gibi sorunlar ortaya çıktığı zaman bu sorunlar doğrultusunda birey topluma yapancılaştırırken var olma çabası baş gösterir ve birey kendine dayanak ve sığınma noktası arayışı içine girer. Yapıtta, Dirmit figürünün kendini var etme çabası onu canlı ve cansız varlıklar ile arkadaşık kurmaya, duygu ve düşüncelerinin sorgulanmasından ve baskılanmasın korkmadan onlar ile paylaşmaya iter.

3.1 Doğaya Sığınış

“Sevgili Arsız Ölüm” adlı yapıtta daha annesinin karnında iken “cinli” sıfatı takılan Dirmit figürü zaman içinde karşılaştığı sıkıntı ve zorluklar ile doğaya sığınarak başa çıkmaya çalışır. Kendisini etrafındaki insanlara ne zaman ifade etmeye çalışsa yargılanan, baskılanan ve ötekileştirilen Dirmit, kendisine kaçış ve sığınma aracı olarak doğayı seçer. Doğa ile etkileşime geçerek duygu ve düşüncelerini paylaşan, kararsız kaldığı durumlarda veyahut bir derdi olduğu zaman doğadaki nesnelere nasihat alan, merakını doğa figürlerine sorduğu sorular ile gideren Dirmit figürü için doğa zamanla bir dayanak noktası ve arkadaş haline gelir.

Yapıtın başlarında, köye öğretmen gelmesi ile, Dirmit’in eğitim kavramı ile ilk karşılaşması gerçekleşir. Okula gidip gelmekten mutluluk duyan, öğrenmeye gönüllü ve köylülerden farklı

bir düşünce yapısına sahip olan Dirmit için okulu ve öğretmeni, kendini ifade etmesine yardımcı olan bir kaynaktır, taki öğretmen köyden gönderilene kadar. Kendisini geliştirmenin ve merakını gidermenin açlığını duyan ve öğretmenini özleyen Dirmit'e kimse öğretmenin nereye veya neden gittiğini söylemeyince Dirmit cevabı doğaya sorarak bulmaya çalışır.

“Şafakla beraber, su yollarından geçip köyün bahçelerine girdi. Bir pürçelik toplamaya gitti, bir akkayanın yamacında kangal kesti. Çedene tarlalarında döne döne kuş yuvası aradı. Ama bir türlü öğretmenini aklından çıkaramadı. Rüzgara sordu, bulutlara sordu, göçmen kuşlara sordu.” (Tekin, s.48)

Yapıt boyunca Dirmit karakteri sorgulamalarını, aklına yatmayan şeylere kuşku ile yaklaşımlarını, asiliğini ve en önemlisi de sessiz direnişini doğa ile etkileşim kurarak gerçekleştirmiştir. İçinde bulunduğu toplumsal yapıda sürekli olarak dışlanan bir karakter olması, ailesi tarafından yaptığı her davranışının “cinli” denilerek ciddiye alınmaması Dirmit karakterini zaman içinde daha da kaçışa iter. Belli bir noktada Dirmit doğa ile aile bireyleriyle olan etkileşiminden daha fazla zaman geçirmeye başlar, bunun üzerine Atiye kızının bu doğa merakından da şüphelenmeye ve kuşkulanmaya başlar. Kendisini ifade etmek ve içinde yaşadıklarını biraz da olsa dışarı yansıtabilmek için başvurduğu en naif yol olan doğaya sığınma bile annesi tarafından garip karşılanır ve “cinli” olmasından kaynaklandığı düşünülür.

“Atiye, Dirmit taşlarla konuşa konuşa gezinmeye, taşlarla sofraya oturup koynunda taşlarla yatağa girmeye başlayınca, taşlardan da huylandı. Onun bu taşlarla cinlere ev yaptığını, evin içinde cinlerle beraber gezindiğini, her yanı cinlerle doldurduğunu düşündü. Dirmit'in elinden taşları alıp bahçeye fırlattı.” (Tekin, s.62)

Dirmit kendisini var etmek için hangi yola başvurursa başvursun, neye sığırsa sığınsın, “cinli” sıfatından dolayı karşılaştığı kısıtlamalar, asi kişilik oluşumunun temellerini atar. Köyden kente göç aileyi hem maddi hem manevi olarak kayıplara uğratmış, dengeler iyice bozulmuş, Dirmit karakterinin de ergenliğe girmesi ile üzerindeki baskı daha da yoğun bir hal almıştır. Her ne kadar şehir uzamında köy uzamından daha az doğa unsuru bulunması Dirmit karakterinin kendini ifade etme istediğini baltalamış olsa da, ilerleyen zamanda parkın kenarında tespit edilen “kuşkuş otu” odak figürünün şehir uzamındaki sığınma ve kaçış noktası, dayanağı, dert ortağı ve sırdaşı haline gelir. Vücudundaki bir takım değişiklikleri farkettiğinde annesi yerine bunu kuşkuş otu ile paylaşması, ne yapacağını ona danışması ve sevincini kuşkuş otu ile birlikte yaşaması Dirmit karakterinin aile bireylerinden olan çekingesini, onlara kendini ifade etmekte yaşadığı güçlüğü, kimse ile paylaşamadıklarını kuşkuş otu ile paylaşması, var oluş sürecinin en önemli dönemlerinden olan ergenliği kuşkuş otundan destek alarak geçirmesi, Dirmit figürünün var olma çabasında doğaya sığınmasının en belirgin örneğidir. Kuşkuş otu ile olan dialogunda da kullanılan “müjdeyi verdi”, “gülerek dinledi”, “yakındı”, “söz verdi” fiileri hem kuşkuş otunun Dirmit tarafından nasıl kişileştirildiğine hem de yalnızlığını ve ailesinin üzerinde kurduğu baskıyı kuşkuş otuna sığınarak kendini var etmeye çalıştığına bir örnektir.

“Koşup kuşkuş otuna müjdeyi verdi. Kuşkuş otu Dirmit’i gülerek dinledi. Ona annesine gitmesini öğütledi. Dirmit utandığını, annesini görür görmek yüzünün kızardığını söyleyip kuşkuş otuna yakındı. Kuşkuş out Dirmit’e türlü dil döküp cesaret verdi. Hiç düşünmeden birdenbire söylerse, yüzünün kızarmayacağına yemin etti. Dirmit o gün annesine söyleyeceğine dair kuşkuş otuna söz verdi.” (Tekin, s.133)

Kitaplara olan düşkünlüğü, şiirler yazması, düşler kurması, sevdalanması ve sorgulaması ailesi tarafından anlaşılmayınca Dirmit yasaklarla ve cezalarla iç içe yaşamayı öğrenen, sessiz direnişini doğaya haykıran bir karakter haline gelir. Kendini ifade edebilmek, var edebilmek için radyoyla ilgilenince radyo pencereden dışarı atılır, şiirleri elinden alınır, kendisine dayatılan yaşamdan sıyrılıp özgürleşmeye çalıştıkça, cinli parmak izi varmışçasına ötekileştirilir. Gene ailesi tarafından aşağılandığı ve şiir defterleri elinden alındığı bir gece, derdini “kar”a anlatır. Dirmit’in içinde tuttuklarını daha fazla gizlememesini, rahatlaması için haykırmasını, kendisini ifade etmesini öğütleyen ve Dirmit karakterinin kendisini var etmesinde ona destek çıkan rolü de burda “kar” üstlenir.

“Köpek karı iki adımda bir ak bir perde oldu. Dirmit’in yoluna durdu. Ona yağdığı için neden sevinmediğini sordu. Dirmit, köpek karına, akşam olanları anlattı. Kar öfkesinden tozu yuyup, savurdu. ‘Gel benimle!’ diyip Dirmit’in elinden tuttu. Ona kalabalığın arasına karışmasını, avazı çıktığı kadar bağırıp içini boşaltmasını söyledi.” (Tekin, s.182)

3.2 Şiirlere Sığınış

Ailenin tek okuyan ferdi olan Dirmit’in kendini var etme çabası sadece doğaya sığınış ile kısıtlı kalmaz. Kendisine dayatılan yaşamdan kurtulmak için olan çırpınışları, duygu ve düşüncelerini aktarmaya çalışması, kendini ifade etme ve var etme arzusu sonucunda şiir yazmaya karar verir. Bebekliğinden beri, ilgisini nereye yönlendirse ailesi tarafından bu ilgi kaynağı yok edilen, yaşamı sınırlandırılan ve sürekli dışlanan Dirmit, ailesine konuşarak ifade edemediği, içinde attığı duygu ve düşüncelerini bu seferde yazılı olarak ifade etmeye çalışır. Sorgulamalarını, merakını, keşfetme ve kendini ifade edebilme istediğini, arzusunu, sevdalarını ve acılarını kağıda dökmeye, sözcükler ile arkadaş olmaya, şiiri bir dayanak

noktası haline getirip ona sığınmaya, sözcüklerden bir kale oluşturup kendisini ailesinden soyutlayarak o kalenin içinde kendi benliği ile var olmaya çalışır.

Yapıtta Dirmit'in şiirler ile gerçek hayatının getirdiği acılardan kendisini soyutlaması, gördüğümüz son sığınma şeklidir. Yapıtın başından itibaren doğa unsurlarına ilgi gösterme, tulumba ve radyo ile sık vakit geçirme gibi kendisini var etmek için kullandığı dayanak noktaları ailesi tarafından elinden alınca bu sefer de ailesinin şüphe duymayacağı bir kendini ifade etme biçimi arayışı içine girer. Köy uzamında da eğitim ve edebiyata olan ilgisini öğretmenine duyduğu tutku ile yansıtmış olan Dirmit bu sefer sığınma ve kendini var etme yolu olarak şiir yazmaya karar verir.

“Eline hiçbir şey almadan kendini verecek bir şey bulursa, Atiye'nin dilinden kurtulabileceğini anladı. Günlerce Atiye'yi kendisinden şüpheye düşürmeyecek bir şey aradı. Şiir yazmaya karar verdi.” (Tekin, s.178)

Ailesi ile olan çatışmaları, annesinden, babasından hatta küçük kardeşinden bile dayak yemesi Dirmit figürünün yalnızlaşmasına, içinde bulunduğu ortama yabancılaşmasına, yaşadıklarını ailesi ile paylaşmak, onlara duygularını açmak istediğinde gelen tepkilerden dolayı daha da içine kapanmasına ve kendisini ifade etme, sığınma noktası olarak sözcükleri seçmesine yol açar. Sözcükler onun kendisini var etme yolu haline gelir.

“Dirmit o günden sonra hep sözcüklerden bir yorgana sarındı. Sözcüklerden bir yatağın üstünde uyudu. Sözcüklerden bir yatağın üstünde uyudu. O şaşkın şaşkın dolanıp gezinirken bulutlardan sözcük yağdı. Musluklardan sözcük aktı.” (Tekin, s.179)

Yapıtta iki önemli dönüm noktası bulunmaktadır. İlk dönüm noktası Alacüvek Köy'ü uzamında Dirmit daha Atiye'nin karnında iken kendisine Cinci Memet tarafından kendisine yapıştırılan "cinli" sıfatıdır. Bu sıfat Dirmit'in hayatı boyunca var olmasının önündeki en belirgin engel olmuş, bireyin kendini ifade etmesini kısıtlamış ve Dirmit'in her davranışının garipten yasaklara tabi tutulmasına sebebiyet vermiştir. İkinci önemli dönüm noktası ise, Dirmit'in şiirlere sığınışı sonucunda kendisine konulan "cinli" sıfatını ilk kez inkar etmesi ve bu sıfatının onun var olmasını engelleyemeyeceğine karar vermesidir. Sözcüklere ve şiire sığınma, Dirmit'in kendisini ailesinden soyutlamasını, duygu ve düşüncelerini ilk defa yazılı ve net bir biçimde ifade edebilmesini ve en önemlisi yüreğinin sesini dinleyerek özgürleşmesini sağlamıştır.

"Sonunda Dirmit şiir yazmanın bir yolunu buldu. Sözcükleri tek tek kafasının içinden alıp yüreğine koydu. Yüreğın, 'Güp! Güp!' attıran sözcüğü hemen kağıda yazdı. Dirmit o günden sonra yüreğine kul köle oldu. Yüreği ne yap dediyse onu yaptı, yüreği nereye git dediyse oraya gitti, yüreği ne dediyse onu dedi. Cinci Memet ben doğmadan bana çentik koydu demedi, annem tesbih elinde arkam sıra dolanıyor demedi, şiir üstüne şiir yazdı."
(Tekin, s.180)

Kendisini iyice şiire veren, sözcüklere tutku ile bağlanan Dirmit, ailesinden tamamen uzaklaşmıştır. Kendisini var etmeye en yakın olduğu bu dönemde de ailesi tarafından şiir yazdığı için aşağılanır ve hırpalanır. Düşünmek, aklını kullanmak, fikir üretmek ve bu fikirleri savunmak, Dirmit'in ailesi tarafından hoş karşılanmaz. Ailesinin cehaleti, dar görüşlü olmasından dolayı odak figür karakterinden, hayallerinden ve var olma çabasından ödün vermek zorunda kalır. Düşünmek, aklını kullanmak, fikir üretmek ve bu fikirleri savunmak, Dirmit'in ailesi tarafından hoş karşılanmaz.

“Dirmit’in üzerinde yürüdü. Saçlarından tutup odanın ortasına sürüdü. Bildireceğinin yarısını dayağa, yarısını söze döktü. Sonra bir şiir sevdasını düşüp düşüne düşüne aklını kaçıran kızına ‘Şiir senin anan değil, baban değil, boşla gitsin’ diye yalvardı” (Tekin, s.216)

4. SONUÇ

Latife Tekin’in “Sevgili Arsız Ölüm” adlı yapıtında, odak figürün kendini var etme süreci boyunca içinde bulduğu uzam, bu uzamın gelenek ve görenekleri, gelişmişlik düzeyi ve yaşadığı çeşitli olaylardan nasıl etkilendiği ele alınmıştır. Tezde, geleneksel yapının, odak figürün var oluş sorunsalı üzerindeki etkileri odak figürün var olamaması ve odak figürün var olma çabası olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirilmiştir. Geleneksel yapının odak figür üzerindeki etkisini konu alan yapıtta, sırası ile toplumsal yapı ve batıl inançlar; doğaya sığınma ve şiirlere sığınma izleklerine yer verilmiştir. Yapıtta bu izlekler üzerinden odak figürün var oluş süreci boyunca çektiği sancılı dönem aktarılmıştır. Bu bağlamda, odak figürün kendini var etmek için çeşitli yollara başvurduğu, asi bir ruha sahip olduğu, düşünce yapısı farklı olduğundan dolayı etrafındaki insanlar tarafından ötekileştirilmesine rağmen kitaplara, şiirlere ve doğaya sığınarak direndiği, kendine var etme çabasından hiçbir zaman vazgeçmediği sonucuna varılabilir. Okuyucuyu bu sonuca götüren, odak figürün bitmek bilmeyen var olma çabasıdır, hayatının her döneminde “cinli” olarak yargılanmasına rağmen kendisi bu sıfatı kabullenmez, fikir ve düşüncelerinden olabildiğince ödün vermemeye çalışır, kitaplara düşer, şiirler yazar ve derdini doğaya haykırır.

Yapıtta, gelenek ve göreneklerin odak figürün var oluş sürecindeki etkisi, var olamamasına sebep olan odak figürün içinde bulunduğu toplumsal yapı ve maruz kaldığı batıl inançlar, var olma çabası da doğa ve şiirlere sığınış üzerinden verilmiştir. Bunun sonucunda odak figürün

kendisine etiket gibi yapıştırılan “cinli” sıfatından kendisini soyutladığı ve kendisini var etme yolu olarak Őiirlerlere başvurduğu, duygu ve dűŐüncelerini sözcüklere döktüğu ve kendisine liman olarak boş sayfaları seçtiği görölmüŐtür.

Kaynakça

1. Tekin, Latife. Sevgili Arsız Ölüm. 2.Basım, İstanbul. İletişim Yayınları, 2013. □